

Underlag till förskolerapport 2024 för Skärholmens stadsdelsnämnd

Innehållsförteckning

1 Systematiskt kvalitetsarbete och nationell måluppfyllelse	3
2 Arbete för fler barn i förskolan.....	5
2.1 Frågor om uppsökande verksamhet för ökad inskrivningsgrad enligt lagkrav i 8 kap. 12 a § och 14 a §.....	5
3 Språkutvecklande arbete	7
4 Övergång förskola – skola med fokus på språk.....	9
4.1 Riktlinjer för övergång mellan förskola och skola	9
4.2 Dialogmöten	9
4.3 Återkoppling av Hitta språket	9
5 Systematiskt arbete med barnhälsa	10
5.1 Frågor om orosanmälan	10
5.2 Frågor om socioekonomiskt tilläggsbelopp.....	10
5.3 Frågor om extraordinärt stöd	11
5.4 Frågor om samverkan	11
6 Säkerställa undervisning av legitimerade förskollärare.....	13
7 Personalens kompetens och kunskapsnivå i svenska språket	14

1 Systematiskt kvalitetsarbete och nationell måluppfyllelse

Utbildningsidé med fokusområden kopplade till förskolans läroplan

Hösten 2023 påbörjade förvaltningen arbetet med att ta fram en utbildningsidé med utgångspunkt i skyddsfaktorer som främjar barns utveckling, lärande och fortsatta skolgång. Utbildningsidén omfattas av språk, demokrati och hälsa, fokusområden som tillsammans ger riktning i arbetet utifrån målen i förskolans läroplan. I arbetet med fokusområdena ska leken ha en central plats. Språk, demokrati och hälsa var förvaltningens utgångspunkt när verksamhetsplan för 2024 togs fram och formade innehåll för de förväntade resultaten som finns för att arbeta mot nämndmålet. Vidare var de förväntade resultaten utgångspunkt vid framtagandet av tre gemensamma enhetsmål som arbetslagen ska utgå ifrån i utbildning och undervisning. Förskolorna har samma enhetsmål men arbetssätt skiljer sig och ska utgå från respektive barngrupps behov och förutsättningar.

Måluppfyllelse av läroplansmål

På arbetslagsnivå ska måluppfyllelse av läroplansmål bedömas vilket också inkluderar de prioriterade områdena. I dagsläget finns dock ingen gemensam hållning kring arbetslagens arbete med läroplanens 33 mål och 51 riktlinjer. Det är ett utvecklingsarbete. För att bedöma måluppfyllelse av arbetet på individnivå krävs god didaktisk kompetens hos pedagoger. Uppföljningar visar att det är ett utvecklingsområde.

På enhetsnivå ska rektor bedöma måluppfyllelse systematiskt under läsåret genom bland annat resultatdialoger, arbetslagens dokumentation i OneNote och Planering och bedömning.

På huvudmannanivå

Under 2024 provar förvaltningen ett nytt uppföljningssystem som består av resultat- och kvalitetsdialoger, med syfte att följa upp måluppfyllelse på avdelnings-, förskole- och stadsdelsnivå med kärnverksamheten i fokus dvs det faktiska arbetet med barnen. Det som förenar de båda dialogerna är att barnet ska vara i centrum, arbetet på varje avdelning lyfts till dialog och analyseras utifrån givna frågeställningar. Resultatdialogerna utgår från de förvaltningsövergripande fokusområdena (enhetsmål) och kompletteras med kvalitetsdialoger som utgår från Skolverkets faktorer för framgångsrik utveckling.

Resultatdialog utifrån förvaltningsövergripande fokusområden

På förvaltningsnivå sker dialogerna enhetsvis. Deltar gör rektor, enhetschef, en pedagogisk utvecklingsledare samt avdelningschef/skolchef, kvalitetsstrateg och verksamhetscontroller. Under vårterminen genomfördes två dialoger och under höstterminen en dialog. Inför dialogen har rektor och pedagogisk utvecklingsledare genomfört samtal med arbetslagen. Dialogerna utgår från gemensamma frågeställningar. Insamlat material har rapporterats in centralt och sammanställts inför resultatdialogen på förvaltningsnivå. En summering av samtliga enheters resultat samt analys av densamma har presenterats för rektorer och enhetschefer.

Kvalitetsdialog med utgångspunkt i det nationella kvalitetssystemet

På förvaltningsnivå sker dialogen gemensamt för samtliga rektorer. Från förvaltningen deltar avdelningschef/skolchef samt kvalitetsstrateg. Två dialoger har genomförts under vårterminen.

Den första dialogomgången (resultat- och kvalitet) utgick från fokusområdet Språk. Tre veckor efter genomförd resultatdialog deltog rektorerna på en kvalitetsdialog, föranledd av skattningar, med utgångspunkt i det nationella kvalitetssystemets framgångsfaktor ”Professionell utveckling”. Frågeställningarna utgick från Skolverkets underlag men med justeringar i syfte att rikta dialogen mot det språkutvecklande arbetet. Målet har varit att rektorerna har stöd i resultat från genomförd resultatdialog när de skattar utbildning och undervisning inför kvalitetsdialogen.

Den andra dialogomgången har utgått från fokusområdet Demokrati. Framgångsfaktor från det nationella kvalitetssystemet har varit ”Systematiskt kvalitetsarbete”. Analyser från skattning och dialog från ”Professionell utveckling” togs med även här.

Under höstterminen kommer resultat- och kvalitetsdialoger utgå från fokusområdet Hälsa. Från det nationella kvalitetssystemet kommer två faktorer lyftas i kvalitetsdialogen; Hälsöfrämjande lärmiljö samt kompensatoriska insatser.

2 Arbete för fler barn i förskolan

Frågor om erbjudande om plats enligt lagkrav i 8 kap. 12 §;

Fråga	2023	2024
Antal identifierade barn i stadsdelsområdet i enlighet med § 12 som saknar plats på förskola?	231	216
Antal informationsutskick om rätten till förskola som skickats ut enligt §12 (antal familjer som har delgetts information)	89	166
Antal returnerade informationsutskick	9	4
Antal barn som erbjudits plats i förskola utifrån ovanstående utskick	140	181
Antal familjer som tackat ja utifrån erbjudande om plats i förskola utifrån § 14	3	0

2.1 Frågor om uppsökande verksamhet för ökad inskrivningsgrad enligt lagkrav i 8 kap. 12 a § och 14 a §

Information om förskola, till vårdnadshavare med barn som inte är inskrivna sker genom riktade postala utskick samt genom telefonsamtal. Förvaltningen har under våren vidareutvecklat informationsmaterialet om förskola utifrån förskolornas fokusområden. Informationsmaterialet beskriver kortfattat vad förskola är, hur de kommunala förskolorna i Skärholmen arbetar samt hur vårdnadshavare kan finna mer information och ansöka om förskoleplats. Informationsmaterialet kommer finnas tillgänglig på förvaltningens medborgarkontor, inom de öppna förskolorna och delas ut inom hembesöksprogrammet.

Förvaltningen har genom telefon försökt få kontakt med samtliga familjer som fått information om förskola i enlighet med § 12 och 14. Informationen har i de flesta fall kommit fram. En skillnad mot föregående år är att flera familjer uppger att de är boende i annat land alternativt planerar flytta. Förvaltningen ser fortsatt en utmaning med att komma i kontakt med vårdnadshavare då kontaktuppgifter i flera fall saknas eller inte är korrekta.

Förvaltningen har, i enlighet med ny lagstiftning, erbjudit förskola till barn som har bott i Sverige en kort tid eller har vårdnadshavare som bott i Sverige en kort tid. Erbjudandet om förskoleplats innehöll information om vad förskola är, att allmän förskola är avgiftsfri samt att förskolan serverar lunch. Under 2023 var det tre familjer som tackade ja till erbjudandet. Under sommaren 2024 har ännu ingen familj tackat ja till erbjudandet.

Förvaltningen bedriver ett aktivt och systematiskt arbete med kön, där bland annat nyinflyttade familjer erbjuds plats i förskola. Vårdnadshavare erbjuds stöd i att söka förskoleplats genom köhandläggare och besök på medborgarkontoret. Köhandläggare besöker även de öppna förskolorna och möter upp vårdnadshavare. Förvaltningen ser att det finns behov av stöd och att den direkta dialogen med vårdnadshavare underlättar för ansökan om förskoleplats. Att systematisera köhandläggarens besök inom de öppna förskolorna, samt

utöka samverkan mellan förskola och öppen förskola är arbetssätt som ska utvecklas.

Samverkan sker med Skatteverket och Migrationsverket för att säkerställa att barnen som inte är inskrivna i förskolan är boende i stadsdelsområdet. Under våren 2024 är det 34 barn som inte finns i stadsdelsområdet då de antingen flyttat till annat stadsdel/kommun eller är utresta till annat land.

3 Språkutvecklande arbete

Under 2024 provar förvaltningen en ny form för uppföljning, så kallade resultatdialoger bland annat med fokus på barnens språkutveckling och pedagogernas språkutvecklande arbetssätt. Uppföljningarna har synliggjort framgångsfaktorer i det språkutvecklande arbetet samt vilka utvecklingsåtgärder som krävs på såväl arbetslag, enhets- som förvaltningsnivå. Framåt är målet att samtliga nivåer använder resultatdialogerna som en del i uppföljning av barns förändrande kunnande.

För att kunna erbjuda barnen en språkutvecklande utbildning och undervisning krävs kunskap i vad språkutveckling är och vad det ställer för krav på mig som pedagog och oss som arbetslag. Vidare krävs kompetens i systematiskt kvalitetsarbete. När pedagoger har kompetens i samtliga delar finns möjlighet att följa såväl gruppens som individens utveckling och lärande.

Kompetens kring barns språkutveckling och språkutvecklande arbetssätt i en flerspråkig kontext behöver stärkas inom förvaltningen. Hösten 2023 startade en intern fortbildning för samtliga medarbetare. Innehållet i fortbildningen är format för Skärholmen och utgår från förskolornas behov samt aktuell forskning. Centrala delar i fortbildningen är pedagogens avgörande roll och konkreta arbetssätt i det språkutvecklande arbetet.

Utifrån fortbildningen i kombination med analyser från resultat- och kvalitetsdialog har utvecklingsarbeten påbörjats. Inom en enhet har exempelvis så kallade språkmöten med fokus på barnens språkutveckling och vilka arbetssätt som används i utbildningen startat. På dessa möten deltar rektor, pedagogisk utvecklingsledare, förskollärare och specialpedagog. En gemensam nämnare inom förvaltningens förskolor i arbetet framåt är att få bättre kunskap kring det enskilda barnets- och barngruppens behov och förutsättningar. Vilka arbetssätt behöver finnas just nu och varför?

Frågeställningar resultatdialog Språkutvecklande arbete

Fråga till varje pedagog: Hur arbetar du med varje barns språkutveckling?

Frågor till arbetslaget:

För att inte tappa bort det övergripande syftet i förskolans uppdrag:
Berätta med exempel om framgångar och svårigheter.

1. Har barnen på er avdelning roligt?
2. Mår de bra?
3. Vilket stöd får de för sin utveckling och sitt lärande?

Kan ni i arbetslaget beskriva hur ni tillsammans har valt arbetssätt för att just stödja barns språkutveckling?

Hur ser ni på era pedagogiska teman/projekt – stödjer det ert språkutvecklande arbete? I så fall, hur?

Ansvarig rektor har rapporterat insamlat material från arbetslag till förvaltningen. Materialet har sammanställts och varje dialog på förvaltningsnivå har utgått från sitt unika underlag.

Inför resultatdialog Språk skickades nedan frågeställningar ut till rektorerna

- * Hur ser du som rektor ”barngruppens utvecklingsbehov” i det språkutvecklande arbetet?
 - hur väl anpassas undervisningen utifrån barngruppens behov?
- * Vilka faktorer gör att rektor upplever en hög kompetens inom det språkutvecklande arbete?
 - vad är en "hög undervisningskvalitet"?
- * Vad ser ni för mönster i era analyser?
- * Känner du/ni oro för någon avdelning/förskola?

4 Övergång förskola – skola med fokus på språk

4.1 Riktlinjer för övergång mellan förskola och skola

Förvaltningen bjuder årligen in kommunala och fristående aktörer inom förskola och skola för att revidera handlingsplan för övergång. De fristående aktörerna bjuds in via mail att delta i dialogmötet. Vid den senast genomförda övergångsdialogen deltog fyra fristående förskolor från Bredäng, två från Sätra och en från Vårberg. Deltagandet från de fristående förskolorna har inte förändrats under de senaste åren, det är ett högt deltagande. Samtliga kommunala grundskolor deltog i övergångsdialogen.

Vid 2023 års övergångsdialog genomfördes en föreläsning och workshop kring barns språkutveckling. Föreläsningen utgick från den kurs i flerspråkighet som samtliga pedagoger inom den kommunala förskolan tar del av och handlade om högläsningens betydelse, samverkan med hemmet kring barnens språkutveckling, pedagogens viktiga roll och flerspråkighet som tillgång. Workshopen fokuserade på hur förskolan arbetar med barns språkutveckling i en flerspråkig kontext samt hur förskolan och skolan kan samarbeta vidare. Övergångsmötet med vårdnadshavare lyftes som en viktig del där barnets kommunikation behöver lyftas fram tydligare för att både underlätta för skolans mottagande och för att visa på vikten av språkarbetet för vårdnadshavare. Underlaget för övergångssamtal reviderades och kompletterades med frågor kring hur barnet kommunicerar samt hur barnet visar intresse för berättelser, läsning och skrivande hemma.

4.2 Dialogmöten

På höstens övergångsmöte i november kommer skolan att berätta mer kring hur de arbetar med Skolverkets material *Hitta språket*. Vid föregående års övergångsmöte gav grundskolan en generell bild där de ser att barnen har begränsade ordförråd vilket gör att de fastnar i småord i undervisningen. Som exempel gavs att ett barn som inte vet vad orden tall och gran betyder att de inte kan komma vidare i en matteövning som innehåller dessa ord. Vardagsspråket hos barnen behöver stärkas och förskolan behöver arbeta med det på olika sätt. I övergångsdialogen lyftes bland annat tillgången till upprepningsslitteratur på förskolan samt att dialogen med vårdnadshavare är viktig för att få en röd tråd i arbetet.

4.3 Återkoppling av Hitta språket

Förvaltningen har ännu inte tagit del av en kartläggning utifrån Skolverkets material *Hitta språket*.

5 Systematiskt arbete med barnhälsa

5.1 Frågor om orosanmälan

Hur ser rutinerna ut för att tidigt upptäcka barn som riskerar att fara illa?

Medarbetare görs regelbundet medvetna om anmälningsskyldigheten samt har möjligheten till dialog med ledning och socialtjänst vid osäkerhet. Inom förvaltningens förskolor är det rektor som signerar orosanmälningar.

Hur ser rutinerna för uppföljning av orosanmälan ut?

Förvaltningen ser att ett omtag behöver göras kring orosanmälningar, därför sker under hösten en kartläggning av hur förskolorna arbetar med orosanmälan.

5.2 Frågor om socioekonomiskt tilläggsbelopp

Hur fördelas det socioekonomiska tilläggsbeloppet i stadsdelen?

Förskolan fördelar det socioekonomiska tilläggsbeloppet utifrån antal barn och socioekonomiska bakgrundsfaktorer.

Rektor har fått förutsättningar och ansvar att rikta sina resurser där behovet bedöms som störst. Förvaltningen har, utöver detta, avsatt en summa till tilläggsbelopp som rektor kan söka vid behov.

Hur ser kriterierna ut för beslut om tilläggsbelopp?

Ansökan om tilläggsbelopp görs om ett barn har omfattande och extraordinära behov att förskolan, där befintliga resurser inte kan tillgodose barnets behov. Den pedagogiska kartläggningen och handlingsplanen ska ligga till grund för ansökan om tilläggsbelopp för särskilt riktade stödinsatser.

- Extraordinära stödåtgärder är insatser utöver det särskilda stödet och är insatser av extra omfattande karaktär som normalt inte går att göra inom ramen för den ordinarie undervisningen.
- Extraordinärt stöd kan liknas med mycket omfattande stödbehov. Barnet behöver väldigt mycket extra uppmärksamhet och stöd i undervisningen under längre tid, samt stöd i rutiner och lek.
- Bedömningen är alltid individuell.

5.3 Frågor om extraordinärt stöd

Extraordinärt stöd

År	Antal inkomna ansökningar om extraordinärt stöd i stadsdelsområdet per år	Andel beviljade ansökningar om extraordinärt stöd i stadsdelsområdet per år
2022	14	100%
2023	19	100%
2024	27	100 %

Förvaltningen har fått in 27 ansökningar gällande barn med extraordinära stödbehov under 2024. Av dessa ansökningar är 7 barn placerade i en mindre anpassad grupp.

De fem vanligaste behoven i ansökan är: Behov av nära vuxenstöd, medicinska stödbehov, stöd gällande problemskapande beteende, stöd i alternativ kompletterande kommunikation (AKK), stöd i rutinsituationer, mat, toalett, hygien etc.

De fem vanligaste stödinsatserna är: En extra pedagog i barngruppen, vistas i mindre sammanhang, anpassningar i lärmiljön, anpassningar kring material och hjälpmedel, Bildstöd och TAKK (tecken som alternativ och kompletterande kommunikation).

5.4 Frågor om samverkan

Formaliserad samverkan finns med:	Om ja, sätt ett X
Socialtjänsten	x
BVC	x
BMM (tidigare MVC)	x
Habilitering	x
BUP	x
Logopeder	x
Övrigt	

Hur ser organisationen för samverkan ut med ovanstående aktörer?

Samverkan med Region Stockholm sker bland annat via Lokal överenskommelse kring barn i behov av särskilt stöd (BUS).

Den enskilda samverkan med habiliteringen uppdateras utifrån nya rutiner hos habiliteringen. Samordnare specialpedagog har kontakt med habiliteringen kring nya inskrivna barn som ska börja i förskola. Samverkan med logopeder ingår i samverkan med habiliteringen i Liljeholmen samt *Autismcenter små barn*.

Vad fungerar bra i samverkan och varför?

Förvaltningen ser det som positivt att *Autismcenter små barn* besöker barnet i förskolans då det både ger en bild av barnets kontext och ett samarbete med pedagoger.

Samverkan med socialtjänst sker på flera sätt, bland annat genom föräldrarådgivare.

Vilka utvecklingsbehov finns?

Öppen förskola och föräldrarådgivningen är samlokaliserade sedan hösten 2023 inom ett familjens hus. Tillsammans med barnvårdscentralen (BVC) och barnmorskemottagningen (MVC) ingår de som en familjecentral i Skärholmen. Förvaltningen ser goda möjligheter till djupare samverkan.

6 Säkerställa undervisning av legitimerade förskollärare

År	Antal barngrupper totalt	Antal barngrupper som saknade legitimerad förskollärare	Andel (%) barngrupper som saknade legitimerade förskollärare
2022	76	4	5,26%
2023	71	1	1,4%
2024	70	2	2,85%

Hur följs andel barngrupper utan legitimerad förskollärare upp?

Antalet legitimerade förskollärare är rörligt över tid och i augusti finns det två avdelningar som saknar en legitimerad förskollärare. I ett av de arbetslagen genomför en av barnskötarna slutet av sin förskolläraryt utbildning. I det andra arbetslaget är det en barnskötare som validerar sin utbildning på Uppsala universitet och en barnskötare som läser den erfarenhetsbaserade utbildningen på Södertörns högskola.

Vilka åtgärder vidtas då legitimerade förskollärare saknas i en barngrupp?

Genom stöd från grannavdelningar och stöd från pedagogiska utvecklingsledare organiseras för att säkerställa kontinuerlig undervisning om det saknas en legitimerad förskollärare.

Rektorsgruppen ser över nuläget och behovet av legitimerade förskollärare och samarbetar för att säkerställa att alla barn får kontinuerlig undervisning. Om det saknas legitimerade förskollärare ska en åtgärdsplan skrivas. För att säkerställa att förskollärare har legitimation har förvaltningen förändrat rutinen vid nyanställning. Samtliga rektorer ska vid rekrytering stämma av med Skolverket att förskolläraren har legitimation. Barnskötare uppmanas till vidare studier och i nuläget är det fyra personer som studerar till förskollärare.

7 Personalens kompetens och kunskapsnivå i svenska språket

Ar	Antal medarbetare som av rektor har bedömts behöva kompetensutveckling i svenska, totalt för stadsdelen	Andel medarbetare i procent som har bedömts behöva kompetensutveckling i svenska av den totala andelen medarbetare som arbetar i barngrupp, totalt för stadsdelen	Antal medarbetare som har genomfört någon form av kompetensutveckling inom svenska
2022	35	16,7 %	VT 35 personer, HT 26 personer
2023	22	10,5 %	VT 22 personer, HT 15 personer
2024	15	7 %	VT 15 personer, HT 10 personer

Hur görs bedömningen av vilka som ska gå kompetensutvecklingsinsats inom svenska språket?

När rektorer har inventerat vilka medarbetare som har ett kompetensutvecklingsbehov har kriterierna varierat mellan åren. Fokus för deltagandet har flyttats från att mer handla om medarbetarnas kompetens i dialog med vuxna till att handla om barns rätt till det svenska språket. I gruppen medarbetare med kompetensutvecklingsbehov finns en stor variation. När antalet deltagare var många delades gruppen i två delar. Nu när antalet deltagare är färre kan lärarna anpassa undervisningen till individnivå utan gruppindelning.

Ovan tabell med antal deltagare under vår och höst är inte unika personer. Det finns medarbetare som deltagit i kursen under flera terminer. Inför år 2024 beslutades att medarbetare deltar maximalt ett år med en termin i taget, där rektor beslutar om eventuell fortsättning.

Vilka effekter syns i undervisningen efter genomförda insatser?

Insatsen för att höja personalens kompetens i svenska språket startade våren 2020 och har fortsatt även 2024. Detta genom en språkkurs där förvaltningen samarbetar med arbetsmarknadsförvaltningen och SFI söderort.

Uppföljning och analys av genomförd insats visar att deltagare samtalar mer med barnen, sätter fler ord på det som barnen gör och ser. Medarbetare ser också att barnen börjar använda nya ord som deltagarna lärt sig.

Språkkursens innehåll under år 2024 fokuserar på det praktiska arbetet med barnen i hall- och måltidssituationen. Förvaltningen ser att det varit en framgångsfaktor i alla led då det både underlättat för lärare att forma ett tydligt innehåll, för deltagare att kunna praktisera kursens innehåll i utbildningen och för barnen som utökat sitt ordförråd.

Vilka insatser planeras framåt?

Mottagarorganisation

Betydelsen av en mottagarorganisation, där ledning och kollegor stöttar deltagaren, har tydligt framkommit under åren med språkkursen. Under våren 2024 deltog rektorer och enhetschefer

i en utbildning med syfte att stärka ledning i att arbeta språkutvecklande på sina arbetsplatser. Målet med utbildningen var att få ökad förståelse för vad som leder till språkutveckling på arbetsplatsen och insikt i vad det innebär att lära sig ett nytt språk som vuxen, samt konkreta verktyg för att kunna påbörja och följa upp det språkutvecklande arbetet.

En flerspråkig förskola

Kompetenshöjning hos samtliga pedagoger är nödvändig för att förvaltningen ska kunna säkerställa att alla barn ges goda grundläggande kunskaper i svenska språket. För att ytterligare stärka den språkpedagogiska kompetensen startades under år 2023 en intern fortbildning för samtliga pedagoger kring flerspråkighet och barns språkutveckling. Fortbildningen lyfter särskilt fram pedagogens avgörande betydelse för barns språkutveckling då forskning betonar vikten av pedagogers förhållningssätt och förmåga att agera språklig förebild. Genom att lärarna tillsammans med deltagarna konkretiserar hur detta språkarbete behöver utövas i praktiken samt att deltagarna får uppgifter som ska utföras i barngrupp är målet att pedagogen stärks i sin yrkesroll. Förvaltningen ser att kursen stöttat pedagoger, bland annat med förhållningssätt i att ge barnen tanke- och talutrymme samt dela in barnen i mindre grupper. För att samtliga ska delta kommer kursen pågå till och med våren år 2025.

Vilka ytterligare behov av stöd eller insatser för den aktuella gruppen har identifierats?

Trots kompetenshöjande insatser kvarstår utmaningen i barns fulla rätt till en språkutvecklande förskola. Förvaltningen behöver använda den kompetens som finns på bästa sätt för barnens bästa, vilket betyder att alla pedagoger inte kan göra allt. Det krävs att organisationen ställer sig ödmjuka inför varje pedagogs styrka och kompetens i att erbjuda barnen en kvalitativ utbildning och undervisning. Den mångfald i språkkompetens som finns inom förvaltningen behöver mer komma barnen till rätt.

Förvaltningen ser en stor utmaning i att många personer behöver delta i en kompetensutvecklingsinsats samtidigt som förskolan är öppen. Vidare krävs en motivation från deltagaren för att utveckling ska ske. Rektor har ett viktigt uppdrag i att motivera deltagaren att delta i kursen. En framgångsfaktor är att ha ett nära samarbete med utbildningsanordnare så att utbildningen skräddarsys utifrån det lokala behovet. Små grupper med deltagare leder till ett nära samarbete med lärare och praktikinära förskolan.